

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2020/21:SfU26

En utvidgad bidragsbrottslag

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med förslag till en utvidgad bidragsbrottslag. Enligt utskottet bör lagen också omfatta statliga stöd till företag.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (S, V, MP).

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram förslaget till tillkännagivande.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden.....	5
En utvidgad bidragsbrottslag.....	5
Särskilt yttrande	8
Särskilt yttrande (S, V, MP)	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En utvidgad bidragsbrottslag

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utvidgning av bidragsbrottslagen och tillkännager detta för regeringen.

Stockholm den 6 maj 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Linda Lindberg (SD), Martina Johansson (C), Ida Gabrielsson (V), Katarina Brännström (M), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Mattias Vepsä (S), Jennie Åfeldt (SD) och Hannah Bergstedt (S).

Redogörelse för ärendet

Inom utskottet väcktes den 6 april 2021 en fråga om att utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen, ska ta initiativ till ett tillkännagivande till regeringen om att utvidga bidragsbrottslagen till att också omfatta utbetalningar av ersättningar och stöd till företag (prot. 2020/21:29). Utskottet beslutade den 13 april 2021 att påbörja beredningen av förslaget (prot. 2020/21:30).

Statssekreterare Emma Lennartsson på Finansdepartementet med tjänstemän redogjorde för bidragsbrottslagen vid utskottets sammanträde den 4 maj 2021.

Utskottets överväganden

En utvidgad bidragsbrottslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om att bidragsbrottslagen bör utvidgas till att omfatta statliga stöd till företag.

Jämför särskilt yttrande (S, V, MP).

Gällande ordning

Bidragsbrottslagen

Bidragsbrottslagen (2007:612) trädde i kraft den 1 augusti 2007. Syftet med lagen var att åstadkomma ett bättre straffrättsligt skydd för välfärdssystemen och därigenom bl.a. bevara förtroendet för systemen och skydda de offentliga finanserna.

Bidragsbrottslagen omfattar enligt 1 § bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild (ekonomisk förmån).

Från och med januari 2020 har lagens tillämpningsområde utvidgats och omfattar även stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd) (1 § andra stycket).

Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med för högt belopp eller tillgodoräknas med för högt belopp, döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (2 §).

Om brottet som avses i 2 § är grovt, döms för grovt bidragsbrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år (3 §).

Av 4 § framgår att den som av grov oaktsamhet begår ett bidragsbrott döms för vårdslöst bidragsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, döms inte till ansvar.

I lagen finns vidare en bestämmelse om straffrihet vid frivillig rättelse (5 §).

Enligt 6 § ska de myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och arbetslöshetskassor anmäla till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt bidragsbrottslagen har begåtts.

Enligt 7 § hindrar inte bestämmelserna i 35 kap. 1 § brottsbalken att en person får dömas till påföljd för bidragsbrott som är ringa enligt 2 § eller vårdslöst bidragsbrott enligt 4 §, om den misstänkte häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

Statligt stöd till företag

EU:s statsstödsregler i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget sätter ramarna för medlemsstaternas möjligheter att stödja verksamhet med offentliga medel. Syftet med reglerna är att se till att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids. Reglerna om statligt stöd finns i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler och i förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Statligt stöd inbegriper åtgärder som innebär att staten stöttar en ekonomisk verksamhet med offentliga medel. Det kan gälla bl.a. bidrag, ersättningar, lån på förmånliga villkor, borgensåtaganden, garantier, hyresnedsättningar eller reducerade offentliga avgifter och skatter. För att få statligt stöd krävs oftast en ansökan, eller begäran om ett ekonomiskt stöd för att vid senare tillfälle redovisa hur stödet använts.

Utskottets ställningstagande

Grunden för en modern välfärdsstat är ett samhälle som lägger stor vikt vid att välfärden ska komma alla till del. Samtidigt ska bidrag, förmån eller stöd bara lämnas till personer eller företag som har rätt till det. Alla former av fel och missbruk inom välfärdssystemen och övriga stödsystem hotar förtroendet för systemen. Samhället måste därför, och för att skydda de offentliga finanserna, ha förmåga att lagföra enskilda och företag som medvetet fuskar och begår brott riktade mot stödsystemen.

Smittspridningen av covid-19 i Sverige är fortfarande omfattande och allvarlig. Mycket pekar på att nödvändiga restriktioner behöver ligga kvar under en längre tid. Detta har påverkat och kommer fortsättningsvis att innebära begränsningar för företag inom många branscher.

Det finns en betydande risk för att kriminella utnyttjar krisläget under pandemin och tillskansar sig medel ur statskassan. Samtidigt som handläggningstiderna bör förkortas måste omfattande efterkontroller införas. Vidare måste konsekvenserna för de som försöker utnyttja systemen och fuskar sig till stöd bli mer kännbara och tydliga. För att stävja medvetet fusk och kriminella handlingar krävs också kraftfulla verktyg för de myndigheter som ansvarar för stöden.

Bidragsbrottslagen är endast tillämplig på ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som beslutas av vissa myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor och som betalas ut till eller avser enskilda personer.

Med det anförda anser utskottet att bidragsbrottslagen bör utvidgas och omfatta statliga stöd till företag. Utskottet anser att en sådan ändring bör kunna genomföras relativt omgående.

Utskottet föreslår därför med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag till en utvidgad bidragsbrottslag och tillkännager detta för regeringen.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (S, V, MP)

Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Ida Gabrielsson (V), Björn Petersson (S), Mats Berglund (MP), Mattias Vepsä (S) och Hannah Bergstedt (S) anför:

De statliga stöden till företag ser mycket olika ut och för att säkerställa att stöden betalas ut på rätt sätt och till rätt mottagare samt att stöden används på rätt sätt behöver skärpningar av lagstiftningen genomföras.

Vi står bakom utskottets tillkännagivande om en utvidgad bidragsbrottslag men vill förtydliga att förslaget skulle kunna vara bredare. Utöver en utvidgad bidragsbrottslag bör inte ett kommande arbete utelämna möjligheten att genomföra andra straffrättsliga skydd för statliga stöd till företag.